

Üçüncü Çeyrekte Yüksek Büyüme

Ozan Bakış,¹ Saliha Tanrıverdi²

Yönetici Özeti

Kesinleşen Temmuz, Ağustos ve kısmen açıklanan Eylül ayı GSYH öncü göstergeleri ile yaptığımız hesaplamalara göre Türkiye ekonomisinin 2023 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla yüzde 6,2 oranında büyümesini bekliyoruz. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilerle yaptığımız hesaplamalarla ise 2023 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla GSYH'nin yüzde 1,3 artacağını öngörüyoruz.

Tüketim mallarının ithalatı artıyor

2023 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla tüketim malları ithalatı (yüzde 14) ve kamu tüketim harcamalarında (yüzde 3) artışlar beklerken konut kredilerinde yaklaşık yüzde 12,5'lik, tüketici kredileri ve kredi kartlarında ise yüzde 5,4'lük bir azalış öngörüyoruz (Tablo 2).

Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre bakıldığında, ithal tüketimde müthiş bir artış (yüzde 60,1), konut kredilerinde ise azalış (yüzde 17,6) görülmektedir. Dayanaksız tüketim malları üretim endeksinde yüzde 0,6 azalış, dayanıklı tüketim malları üretim endeksinde ise yüzde 6,8 artış bekliyoruz. ÖTV'de yüzde 63,3, kamu tüketim harcamalarında ise yüzde 34,8 artış hesaplıyoruz (Tablo 3).

¹ Betam, ozan.bakis@bau.edu.tr

² Betam, saliha.tanriverdi@bau.edu.tr

GSYH büyüme tahminleri	2023Q3
Çeyreklik dönemsel GSYH	1,3
Yıllık dönemsel GSYH	6,2

Tablo 1: Dönemsel ve yıllık reel GSYH büyüme tahminleri. Kaynak: Betam. **NOT:** "Çeyreklik dönemsel" büyüme oranı, bir önceki çeyreğe göre tahmin edilen mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış dönemsel GSYH büyümesini; "Yıllık dönemsel" büyüme oranı geçen yılın aynı ayına göre tahmin edilen dönemsel GSYH büyümesini göstermektedir.

	2023Q2	2023Q3
İthalat-tüketim	9.7	14.0
Konut kredileri	4.0	-12.5
Tük. kredileri ve KK	13.8	-5.4
SÜE-dayanaksız tük.	0.5	-1.0
SÜE-dayanıklı tük.	1.8	-0.9
ÖTV	17.8	13.3
Kamu tük. harc.	4.2	3.0

Tablo 2: Bir önceki çeyreğe kıyasla tüketim harcamaları. **SÜE:** Sanayi üretim endeksi; **ÖTV:** Özel tüketim vergisi; **KK:** Kredi kartları.

	2023Q2	2023Q3
İthalat-tüketim	60.0	60.1
Konut kredileri	-8.7	-17.6
Tük. kredileri ve KK	30.8	20.1
SÜE-dayanaksız tük.	-5.3	-0.6
SÜE-dayanıklı tük.	3.8	6.8
ÖTV	35.9	63.3
Kamu tük. harc.	47.4	34.8

Tablo 3: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla tüketim harcamaları.

Kamu yatırım harcamalarında düşüş

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış veriye göre, 2023 yılının üçüncü çeyreğinde yatırım malı ithalatında yüzde 6,9'luk artış öngörüyoruz. Perakende sektörü stok seviyesi yüzde 3 azalırken, kamu yatırım harcamaları yüzde 12,6 azalmaktadır.(Tablo 4).

Yıllık bazda ise son 3 aylık üretim beklentileri yüzde 11,4 artarken, ara malı üretim endeksi yüzde 4 artmaktadır. Yatırım malı ithalatındaki artış yüzde 32,8 olurken, kamu yatırım harcamaları yüzde 3,4 artmaktadır (Tablo 5).

İthalatta yüksek artış

2023 yılının üçüncü çeyreğinde, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış altın dışı dış ticaret rakamlarına baktığımızda ihracatta yüzde 2,3'lük, ithalatta ise yüzde 3'lük artış bekliyoruz (Tablo 6).

Bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla baktığımızda ise altın dışı ihracat yüzde 1,4 artarken, toplam ihracat yüzde 0,8 artmaktadır. Altın dışı ithalat yüzde 17 artarken, altın dahil edildiğinde ithalatta yüzde 19'luk artış hesaplanmaktadır (Tablo 7).

	2023Q2	2023Q3
SÜE-ara malı	1.0	1.0
KKO-yatırım malı	0.4	-1.7
İthalat-yatırım malı	4.5	6.9
Tic. krediler ve KK	6.1	-8.1
Üretim-son 3 ay	1.0	4.8
Per. sek. stok	-4.5	-3.0
Kamu yatırım harc.	6.2	-12.6

Tablo 4: Bir önceki çeyreğe kıyasla yatırım harcamaları. **KKO:** Kapasite kullanım oranı; **Per.sek.stok:** Perakende ticaret sektörü mevcut mal stok seviyesi. KKO diğer endekslerin aksine yüzde puan değişimi olarak verilmiştir.

	2023Q2	2023Q3
SÜE-ara malı	-8.5	4.0
KKO-yatırım malı	4.5	0.8
İthalat-yatırım malı	28.0	32.8
Tic. krediler ve KK	10.5	0.0
Üretim-son 3 ay	-0.1	11.4
Per. sek. stok	-6.5	-9.4
Kamu yatırım harc.	23.0	3.4

Tablo 5: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla yatırım harcamaları.

	2023Q2	2023Q3
İhracat	4.6	1.4
İthalat	-0.1	2.4
Altın dışı ihracat	1.4	2.3
Altın dışı ithalat	2.5	3.0

Tablo 6: Bir önceki çeyreğe kıyasla dış ticaret.

	2023Q2	2023Q3
İhracat	-5.1	0.8
İthalat	14.6	19.0
Altın dışı ihracat	-2.0	1.4
Altın dışı ithalat	13.3	17.0

Tablo 7: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla dış ticaret.

Genel değerlendirme

GSYH tahmininde kullandığımız diğer mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış değişkenlere baktığımızda imalat sanayi üretim endeksinde yüzde 0,3'lük, hizmet sektörüne olan talepte ise yüzde 1,9'luk düşüş gözlemlenmektedir. Perakende sektöründe fiyatların yüzde 4,5 artması beklenmektedir (Tablo 8).

Geçen yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında imalat sanayi üretim endeksinin yüzde 5,6 artmasını öngörüyoruz. Elektrik tüketimi yıllık bazda yüzde 10,7 artarken, yatırım beklentilerinde yüzde 1,9'luk düşüş söz konusudur (Tablo 9).

Kesinleşen Temmuz, Ağustos ve kısmen açıklanan Eylül ayı GSYH öncü göstergeleri ile yaptığımız hesaplamalara göre Türkiye ekonomisinin 2023 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla yüzde 6,2 oranında büyümesini bekliyoruz. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilerle yaptığımız hesaplamalarla ise 2023 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla GSYH'nin yüzde 1,3 artacağını öngörüyoruz.

	2023Q2	2023Q3
İmalat SÜE	2.3	-0.3
Per. sek. fiy. bek.	0.6	4.5
KKO	0.9	0.1
Hiz. sek. talep	0.7	-1.9
Gel. 12 ay yat. bek.	2.9	-1.6
Elektrik tüketimi	0.5	5.9

Tablo 8: Bir önceki çeyreğe kıyasla bazı öncü göstergeler. **Per.sek.fiy.bek:** Perakende sektörü fiyat beklentisi (gelecek 3 ay), **Hiz.sek.talep:** Hizmetlere olan talep (son 3 ay), **Gel. 12 ay yat. bek.:** Gelecek 12 ay yatırım beklentisi

	2023Q2	2023Q3
İmalat SÜE	-2.7	5.6
Per. sek. fiy. bek.	-3.3	2.0
KKO	-1.7	-0.8
Hiz. sek. talep	-0.8	-1.6
Gel. 12 ay yat. bek.	-5.4	-1.9
Elektrik tüketimi	-4.4	10.7

Tablo 9: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla bazı öncü göstergeler.

KUTU: AÇIKLAMALAR

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırma ile ilgili açıklama:

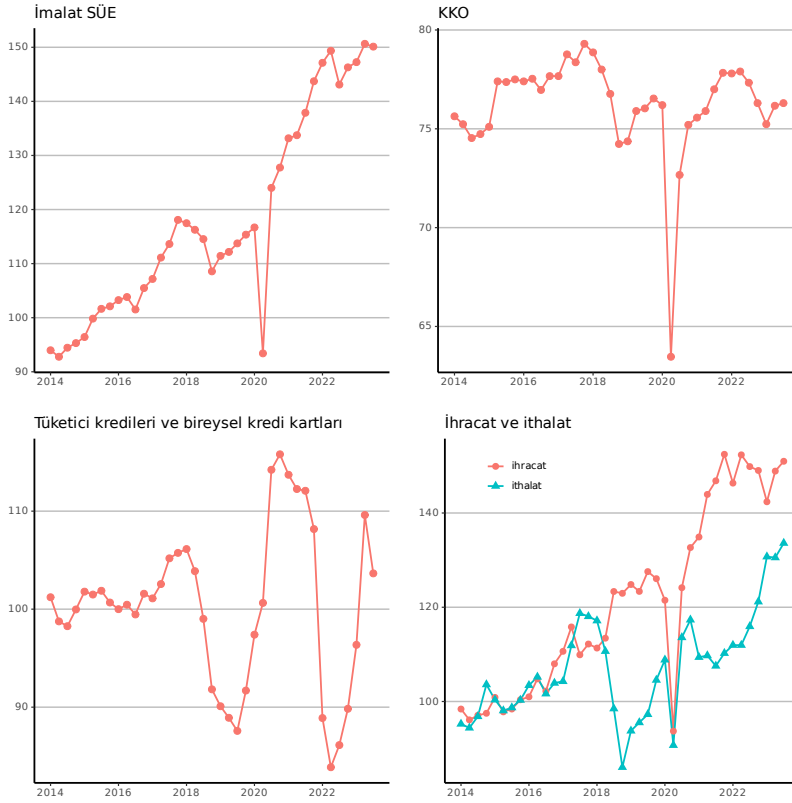
Bir önceki çeyreğe göre GSYH büyüme oranı tahmin edilirken tüm verilerde mevsim ve takvim etkileri için düzeltme yapıyoruz. Eğer veriyi yayınlayan kurumlar düzeltilmiş veriyi yayınlıyorsa doğrudan o serileri kullanıyoruz. Bunun mümkün olmadığı durumlarda düzeltmeyi yapmaktadır. Bu notta kullandığımız değişkenlerin durum şöyle özetlenebilir:

- TCMB: İmalat sanayi kapasite kullanım oranı (KKO); reel kesim güven endeksi (RKGE).
- TÜİK: Sanayi üretim endeksi (SÜE) ve alt kalemleri; ihracat, ithalat ve mal grubuna göre ithalat alt kalemleri (ara malı, yatırım malı ve tüketim malı); sektörel güven endeksleri ve alt kalemleri (perakende ticaret, hizmet ve inşaat sektörleri)
- Betam: Geriye kalan tüm öncü göstergeler.

Öncü göstergelerle ilgili açıklama: Betam her çeyrek için üç tahmin yayınlıyor. İlk iki tahminde büyüme tahmini yapılan çeyreğe ait öncü göstergelerin bir kısmı için son iki ay, diğerleri için ise son ay bilgisi tahmin tarihinde eksiktir. Öncü göstergeler için büyüme rakamları oluştururken bu eksik aylar için serinin daha önceki gözlemlerinden hareketle oluşturduğumuz tahminleri kullanıyoruz. Üçüncü tahminde öncü göstergelerin tüm ayları mevcut olduğundan tahmine ihtiyaç kalmamaktadır.

Tahmin modeli ile ilgili açıklama:

GSYH'nın doğrudan tahmini için 16 öncü gösterge kullanıyoruz. GSYH alt kalemlerinin (tüketim, yatırım, ihracat ve ithalat) tahmini için 26 öncü gösterge kullanıyoruz. Araştırma notumuzda ve tablolarda bu göstergelerin hepsini sunmak yerine içinde bulunduğumuz dönemde öne çıkan ve tahminde başarılı olan değişkenleri sunmayı tercih ediyoruz.

Şekil 1: Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış çeyreklik öncü göstergeler. Tüketici kredileri ve bireysel kredi kartları 2016 yılının ilk çeyreği 100 olacak şekilde endekse dönüştürülmüştür.